

Stanowisko Fundacji Panoptykon w sprawie projektu założeń ustawy o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (w wersji z 9 października 2014 r.)¹

Projekt założeń ustawy o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (dalej: **projekt założeń**) zakłada istotne zmiany dotyczące systemu wymiany informacji gospodarczych oraz funkcjonowania biur informacji gospodarczej (dalej: **biura**). Naszym zdaniem opublikowana przez Ministerstwo Gospodarki kolejna wersja projektu założeń nie stwarza odpowiednich gwarancji ochrony praw konsumentów i obywateli, w tym ochrony prywatności oraz ochrony przed wykluczeniem, stygmatyzacją i dyskryminacją. Z tego względu podtrzymujemy większość wątpliwości i uwag wyrażonych w stanowisku z dnia 14 lipca 2014 r.². Poniżej odnosimy się również do kluczowych – z naszego punktu widzenia – kwestii, które powinny zostać uwzględnione na dalszym etapie prac legislacyjnych.

1. Przekazywanie danych przez organy publiczne

Bardzo negatywnie oceniamy propozycję przekazywania przez organy publiczne informacji o wymagalnych zobowiązaniach publiczno-prawnych do biur. Projektodawca wskazuje, że rozwiązanie to nie ogranicza wolności i praw obywateli. Niestety analiza proponowanych rozwiązań prowadzi do zupełnie odmiennych wniosków. Zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, podanie do publicznej wiadomości informacji o zobowiązaniach publiczno-prawnych jest środkiem o charakterze represyjnym³. Środek taki powinien być więc poddany testowi proporcjonalności i niezbędności. Mamy poważne wątpliwości, czy projekt założeń takie wymagania spełnia. Umieszczanie w bazach biur informacji o takich wierzytelnościach jak np. zaległości dotyczące uiszczania opłaty związanej z odpadami czy opłaty telekomunikacyjnej może nie przynieść efektu w postaci zwiększenia ich ściągalności. Co więcej, jak wskazała w swojej opinii Rada Legislacyjna przy Prezesie Rady Ministrów⁴, ww. informacje nie mają istotnego znaczenia dla oceny wiarygodności płatniczej danej osoby. Dlatego środek ten stanowi nadmierną ingerencją w autonomię informacyjną jednostki w stosunku do zamierzonego celu.

¹ Stanowisko opracowane przez Jędrzeja Niklasa.

² Stanowisko Fundacji Panoptykon w sprawie projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych,
² Stanowisko Fundacji Panoptykon w sprawie projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych,
http://panoptykon.org/sites/panoptykon.org/files/panoptykon_stanowisko_wymiania_informacji_gospodarczej_21.07.2014.pdf.

³ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 1997, sygn. akt K 21/96.

⁴ Opinia Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2014 roku, sygn. RL-0303-14/14.

2. Informacje o zobowiązaniach przedawnionych

Krytycznie oceniamy proponowane rozwiązania dotyczące postępowania z informacjami o zobowiązaniach przedawnionych. Okres przedawnienia może być znacznie krótszy niż okres 10 lat od dnia wymagalności roszczenia, po którym wpisy mają być usuwane. Skoro ustawodawca uznał, że po okresie przedawnienia dochodzenie roszczeń jest nieuzasadnione, to tym bardziej nie widzimy dostatecznych argumentów za ich upublicznianiem. Zwłaszcza, że ujawnienie wpisu przez biura ma charakter represyjny i stygmatyzujący. Projektodawca wskazuje, że dłużnik będzie miał możliwość dokonania adnotacji, że wierzytelność jest przedawniona. Jednak sam wpis będzie wciąż ujawniany. Jego usunięcie będzie możliwe wówczas, gdy sąd oddali powództwo na skutek podniesienia zarzutu przedawnienia. Trudno jednak sobie wyobrazić sytuację, w której wierzyciele kierowaliby sprawy do sądu, przewidując nie tylko oddalenie pozwu, ale również usunięcie wpisu. Proponowane rozwiązanie nie pozwoli przeciwdziałać nadużyciom, na przykład próbom wymuszenia realizacji zobowiązań przedawnionych czy rzekomo niezrealizowanych przez firmy windykacyjne pod groźbą umieszczenia wpisu w rejestrze prowadzonym przez biura. Proponowane gwarancje ochrony konsumentów mają więc w istocie charakter iluzoryczny. W związku z tym ponawiamy postulat, by usunięcie wpisu następowało wraz z upływem terminu przedawnienia. Wspieramy również propozycję zgłoszoną przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, by biura miały obowiązek uzyskania informacji dotyczących konsumentów na podstawie każdego prawomocnego wyroku sądowego oddalającego powództwo, a nie tylko orzeczeń wynikających z podniesienia zarzutu przedawnienia.

3. Warunki przekazywania informacji gospodarczych do biur

Ponawiamy postulat dotyczący zmiany kwoty (200 zł w przypadku konsumentów) pozwalającej na dokonanie wpisu o zadłużeniu. Uważamy, że poziom dolegliwości, jakie mogą spotkać konsumenta w związku z wpisem, jest nieproporcjonalnie wysoki względem wartości wymagalnych zobowiązań. Zwracamy przy tym uwagę, że kwota ta pozostaje na niezmiennym poziomie od czasu uchwalenia w 2003 r. pierwszej ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych (dalej: ustawa). Tymczasem ani uzasadnienie ustawy, ani analiza prac legislacyjnych⁵ nad nią, nie dają wyjaśnienia, wedle jakich kryteriów ustalono minimalną kwotę, na podstawie której można dokonać wpisu o zadłużeniu w rejestrze prowadzonym przez biura. Co więcej w ciągu ponad 10-letniego okresu obowiązywania ustawy zachodziły procesy inflacyjne. Ustawodawca uwzględnił to m.in. w prawie karnym, podwyższając próg wartości przedmiotu, którego przywłaszczenie wypełnia przesłanki przestępstwa kradzieży. Naszym zdaniem należy podwyższyć proponowaną kwotę wymagalnych zobowiązań, która umożliwi dokonanie wpisu.

Bardzo negatywnie oceniamy również propozycję skrócenia okresu wymagalności zobowiązań, które mogą być przekazane do biur – z 60 do 30 dni. Przyjęcie takiego rozwiązania wpłynie negatywnie na poziom ochrony konsumentów, ponieważ w przypadku zakwestionowania wpisu konsument będzie dysponował krótszym czasem na przedstawienie swoich racji i kontakt z wierzycielem. Propozycja projektodawcy nie uwzględnia m.in. sytuacji losowych czy incydentalnego opóźnienia. Dlatego postulujemy – zgodnie z propozycją Prezesa Urzędu

⁵ Prace sejmowe dotyczące ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczej z 2002 roku, <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgsknrn/GOS-74>.

Ochrony Konkurencji i Konsumentów – by zachować aktualnie obowiązujący okres wymagalności pozwalający na dokonanie wpisu.

4. Ochrona dłużnika

Z aprobatą odnosimy się do propozycji wprowadzenia możliwości zgłoszenia przez konsumenta sprzeciwu wobec ujawnienia wpisu o zadłużeniu. Uważamy jednak, że wymaga ona pewnego doprecyzowania. Przede wszystkim postulujemy, by projektodawca wyraźnie wskazał, że 21-dniowy termin na złożenie sprzeciwu może być przywrócony w uzasadnionych przypadkach. Mamy również wątpliwości związane z używaną przez projektodawcę terminologią. Opis proponowanych rozwiązań dotyczących rozpatrywania sprzeciwu konsumenta przez biura zawiera terminy, których znaczenie nie jest jednoznaczne, np.: „ostateczne wyjaśnienie sprawy”, „ewidentnie nieuprawniony” czy „nieudokumentowane oświadczenia stron”. Terminy te powinny zostać doprecyzowane najpóźniej na etapie prac nad projektem ustawy. Postulujemy również, by ustawa jasno wskazywała, że w przypadku niekorzystnej decyzji biura dotyczącej sprzeciwu konsumentowi zawsze przysługuje prawo odwołania się do sądu.

5. Modele predykcyjne

Proponowane rozwiązania dotyczące tworzenia modeli predykcyjnych (lub inaczej: profili konsumentów) budzą nasze zaniepokojenie. Z jednej strony analiza projektu założeń wskazuje, że biura nie będą mogły tworzyć modeli predykcyjnych konsumentów (s. 20). Z drugiej zaś na s. 25 czytamy, że nastąpi rozszerzenie zakresu przedmiotowego ustawy poprzez wskazanie, iż informacje gospodarcze mogą być wykorzystywane do oceny ryzyka kredytowego i zdolności kredytowej konsumenta. W projekcie założeń w wersji z dnia 18 kwietnia 2014 r. projektodawca jasno wskazywał, że modele predykcyjne służą do oceny wiarygodności kredytowej. Jeżeli projektodawca nadal w taki sposób rozumie termin „modele predykcyjne”, to propozycje zawarte w obecnej wersji projektu założeń wydają się ze sobą sprzeczne. Oczekujemy wyjaśnienia tych wątpliwości. Jeżeli projektodawca zakłada dopuszczalność tworzenia przez biura modeli *scoringowych* konsumentów, postulujemy, by zrewidował tę propozycję i *explicite* zakazał ich tworzenia lub – w razie utrzymania takiego rozwiązania – uwzględnił w projekcie założeń gwarancje ochrony praw konsumentów, które zaproponowaliśmy w naszym poprzednim stanowisku z dnia 21 lipca 2014 r.